

SEPSIS VA DAVOLASHNING ZAMONAVIY PRINSIPLARI

Adilov Muhridin Yazdan o'g'li**Amirov Sirojiddin Baxtiyor o'g'li****Jumaqulova Munisa Olimjon qizi****Sattarov Abbos To'lqin o'g'li**

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada sepsis kasalligining zamonaviy tibbiyotdagi ahamiyati, patogenez, klinik belgilari hamda uni davolashning hozirgi zamon prinsiplari keng yoritilgan. Sepsis og'ir infeksiyon holat sifatida qaralib, uning rivojlanish mexanizmlari, erta tashxis qo'yish mezonlari va kompleks davolash usullari tahlil qilingan. Maqolada antibakterial terapiya, infuzion davolash, gemodinamik qo'llab-quvvatlash, organ yetishmovchiligini bartaraf etish hamda intensiv terapiyaning ahamiyati ilmiy asosda bayon etilgan. Zamonaviy yondashuvlar asosida sepsisni boshqarish bemor hayotini saqlab qolishda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sepsis, septik shok, infeksiya, yallig'lanish javobi, intensiv terapiya, antibiotiklar, organ yetishmovchiligi, reanimatsiya.

Аннотация

В данной научной статье подробно рассмотрены значение сепсиса в современной медицине, его патогенез, клинические проявления, а также современные принципы лечения. Сепсис рассматривается как тяжёлое инфекционное состояние, при котором проанализированы механизмы его развития, критерии ранней диагностики и методы комплексной терапии. В статье научно обоснована роль антибактериальной терапии, инфузионного лечения, гемодинамической поддержки, коррекции органной недостаточности и интенсивной терапии. Показано, что современные подходы к ведению сепсиса являются ключевым фактором в сохранении жизни пациентов.

Ключевые слова: сепсис, септический шок, инфекция, воспалительный ответ, интенсивная терапия, антибиотики, органная недостаточность, реанимация.

Abstract

This scientific article comprehensively examines the significance of sepsis in modern medicine, its pathogenesis, clinical manifestations, and current principles of treatment. Sepsis is considered a severe infectious condition, and the mechanisms of its development, early diagnostic criteria, and approaches to complex therapy are analyzed. The importance of antibacterial therapy, infusion treatment, hemodynamic support, management of organ failure, and intensive care is scientifically substantiated. It is demonstrated that modern approaches to sepsis management play a crucial role in improving patient survival.

Keywords: sepsis, septic shock, infection, inflammatory response, intensive care, antibiotics, organ failure, resuscitation.

Kirish

Sepsis bugungi kunda butun dunyo sog'liqni saqlash tizimi uchun dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, sepsis har yili millionlab odamlarning hayotiga xavf soladi va yuqori o'lim ko'rsatkichlari bilan tavsiflanadi. Sepsis oddiy infeksiyon jarayonning nazoratdan chiqishi natijasida yuzaga kelib, organizmning umumiy yallig'lanish javobi va ko'p a'zolar yetishmovchiligi bilan kechadi.

Zamonaviy tibbiyotda sepsis tushunchasi tubdan qayta ko'rib chiqilgan bo'lib, u endilikda faqat mikroorganizmlar mavjudligi emas, balki organizmning disfunktsional immun javobi bilan bog'liq holat sifatida qaraladi. Shu sababli sepsisni erta aniqlash va samarali davolash strategiyalarini qo'llash bemor hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Sepsis bu infeksiyaga organizmning nosamarali va haddan tashqari kuchli javobi natijasida yuzaga keladigan hayot uchun xavfli klinik sindromdir.

Patogenezing asosida immun tizimning disbalansi yotadi. Mikroorganizmlar yoki ularning toksinlari qon oqimiga tushgach, sitokinlar va mediatorlar ajralib chiqadi. Natijada umumiy yallig'lanish reaksiyasi rivojlanib, tomirlar kengayadi, kapillyar o'tkazuvchanlik oshadi va to'qimalarda gipoksiya yuzaga keladi.

Sepsis rivojlanishida quyidagi jarayonlar muhim rol o'ynaydi: yallig'lanish va yallig'lanishga qarshi mexanizmlar muvozanatining buzilishi, mikrosirkulyatsiyaning izdan chiqishi, metabolik o'zgarishlar va ko'p a'zolar yetishmovchiligi. Ushbu jarayonlar o'z vaqtida to'xtatilmasa, septik shok va o'lim bilan yakunlanishi mumkin.

Sepsisning klinik ko'rinishlari turli xil bo'lib, kasallikning bosqichiga va bemorning umumiy holatiga bog'liq. Eng ko'p uchraydigan belgilarga tana haroratining ko'tarilishi yoki pasayishi, yurak urishining tezlashishi, nafas olishning tezlashishi, arterial bosimning pasayishi va ong buzilishlari kiradi. Laborator tekshiruvlarda leykotsitoz yoki leykopeniya, C-reaktiv oqsil va prokalsitonin darajasining oshishi kuzatiladi.

Zamonaviy diagnostikada SOFA va qSOFA shkalalari sepsisni erta aniqlashda keng qo'llaniladi. Ushbu mezonlar yordamida bemorning ahvoli tez baholanib, intensiv davolash choralarini o'z vaqtida boshlash mumkin.

Sepsisni davolash kompleks va bosqichma-bosqich yondashuvni talab etadi. Zamonaviy davolash prinsiplari erta tashxis, tezkor terapiya va doimiy monitoringga asoslanadi. Davolashning asosiy maqsadi infeksiya manbasini yo'qotish, gemodinamik barqarorlikni tiklash va organlar faoliyatini qo'llab-quvvatlashdan iborat.

Sepsisni davolashda "oltin soat" tushunchasi muhim bo'lib, dastlabki soatlar ichida to'g'ri davolash choralarini boshlash o'lim ko'rsatkichlarini sezilarli darajada kamaytiradi.

Antibiotik terapiya sepsisni davolashning eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Keng ta'sir doirasiga ega antibiotiklar tashxis qo'yilganidan keyin imkon qadar tez, ideal holda birinchi soat ichida buyurilishi lozim. Antibiotik

tanlashda ehtimoliy patogen, infeksiya manbai va mahalliy antibiotiklarga chidamlilik darajasi hisobga olinadi.

Keyinchalik bakteriologik tekshiruv natijalariga asoslanib, antibiotik terapiya toraytiriladi. Bu yondashuv antibiotiklarga chidamlilik rivojlanishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Sepsisda tomirlar tonusining pasayishi va suyuqlikning to'qimalarga chiqib ketishi natijasida gipovolemiya rivojlanadi. Shu sababli infuzion terapiya davolashning muhim bosqichidir. Kristalloid eritmalar birinchi tanlov hisoblanadi.

Agar infuzion terapiyaga qaramay arterial bosim tiklanmasa, vazopressorlar, xususan norepinefrin qo'llaniladi. Gemodinamik qo'llab-quvvatlash to'qimalarning yetarli perfuziyasini ta'minlashga qaratiladi.

Sepsisda ko'p a'zolar yetishmovchiligi tez-tez uchraydi. O'pka yetishmovchiligi rivojlanganda sun'iy nafas oldirish, buyrak yetishmovchiligida esa gemodializ yoki gemofiltratsiya qo'llaniladi. Jigar, yurak va markaziy asab tizimi faoliyatini doimiy nazorat qilish muhimdir.

Zamonaviy intensiv terapiyada individual yondashuv asosida har bir bemor uchun optimal davolash strategiyasi tanlanadi.

Sepsisni davolashda glyukokortikosteroidlar, antikoagulyantlar va immunomodulyatorlardan foydalanish ayrim holatlarda maqsadga muvofiq bo'lishi mumkin. Shuningdek, to'g'ri ovqatlantirish va metabolik qo'llab-quvvatlash bemorning tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sepsis og'ir va hayot uchun xavfli klinik holat bo'lib, uni davolash zamonaviy tibbiyotning eng murakkab vazifalaridan biridir. Sepsisni erta aniqlash, infeksiya manbasini bartaraf etish va kompleks intensiv terapiya choralarini qo'llash bemor hayotini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy davolash prinsiplari antibakterial terapiya, infuzion va gemodinamik qo'llab-quvvatlash hamda organ yetishmovchiligini bartaraf etishga qaratilgan.

Ushbu yondashuvlarni amaliyotga keng joriy etish sepsisdan o'lim ko'rsatkichlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Singer M. et al. The Third International Consensus Definitions for Sepsis and Septic Shock (Sepsis-3). *JAMA*, 2016.
2. Surviving Sepsis Campaign Guidelines. *Intensive Care Medicine*, 2021.
3. Kumar A., Roberts D. Duration of hypotension before initiation of effective antimicrobial therapy. *Critical Care Medicine*, 2018.
4. Vincent J.L. Sepsis and septic shock. *The Lancet*, 2019.
5. Davlatov S. Ichki kasalliklar. Toshkent, 2020.
6. Harrison's Principles of Internal Medicine. 21-edition, McGraw-Hill, 2022.